

milieu. Trekken in het beeld van Jezus, die in de eerste Evangelien niet op den voorgrond traden, komen bij Hem in scherp en helder licht. Wat uit de eerste drie Evangelien reeds bekend is, herhaalt hij niet meer. Het is er hem niet zoozeer om te doen, de geschiedenis te verhalen, zooals de synoptische Evangelien doen, als wel om de bekend geachte geschiedenis te belichten. Vandaar de weinige feiten en de vele redenen. Gelijk iemand terecht heeft opgemerkt: De kommentaar is grooter dan de tekst.

In verband met het reeds genoemde staat nog een ander verschijnsel. Er werd gewezen op het feit, dat Johannes groote tijdperken voorbijgaat zonder er iets of meer dan een enkel feit van te vermelden.

Nu is het echter merkwaardig, dat dit verschijnsel uitsluitend in het eerste deel van het Evangelie voorkomt. Hoe verder we komen naar het eind, hoe breder de dingen worden verhaald. En omgekeerd, hoe meer naar het begin, hoe korter.

In hfdst. 3 wordt een gebeurtenis verhaald, die plaats vond tijdens het eerste Paascheest, dus ongeveer April. In hfdst. 4 zijn we blijkens vs 35 reeds 8 maanden verder, daar het begin van den oogst ongeveer eind Maart of begin April viel. In hfdst. 5 is reeds het tweede Paascheest, twee jaar voor des Heeren lijden. In hfdst. 6 reeds weer een jaar verder; daar begint het laatste jaar. In hfdst. 7 begint het laatste halfjaar. Met groote sprongen lilt Johannes voort.

Maar dan begint hij te remmen. In hfdst. 10 zijn we blijkens vs 22 nog maar ongeveer 2 maanden verder dan in 7, daar het feest van de vernieuwing des Tempels omstreeks December werd gevierd. In hfdst. 12 zijn we reeds aan de laatste week, als de helft van het Evangelie nog komt. In hfdst. 13 beginnen de laatste 24 uur.

Een eigenaardig verschijnsel. Johannes heeft haast. Hij haast zich naar het einde. En als hij daar is, bij het begin der lijdensweek, dan heeft hij rust. Dan teekent hij alles breed en uitvoerig. In snellen loop neemt hij den lezer mee naar het lijden, om hem het Lam Gods te laten zien, dat in Zijn lijden de straf onzer zonde wegdraagt.

Reeds van het begin af in hfdst. 1 is Jezus als het Paaschlam aangewezen. En die gedachte laat Johannes nooit meer los. Hij laat telkens zien, wat al de drie anderen verzwijgen, dat Jezus op de Paascheesten naar Jeruzalem gaat. Hij laat duidelijk en opzettelijk uitkomen, dat Jezus op het Paascheest gekruisigd is. Het gehele Evangelie beweegt zich met het ware Paaschlam Gods mee naar Jeruzalem, naar het Paascheest, naar het altaar des kruises, waar Hem geen been gebroken is, opdat Hij als het Paaschlam zou worden aangewezen nog in Zijn dood. Zoo is, heel het Evangelie dóór, de stem van Johannes den Dooper luide hoorbaar: „Zie, het Lam Gods“.

Zoo blijkt reeds, welk een schoone aanvulling het vierde Evangelie vormt op de eerste drie. Het stelt ons in staat, tamelijk nauwkeurig den duur van des Heeren openbaren arbeid na te gaan.

Uit de synoptische Evangelien zou men den indruk kunnen ontvangen, dat de Heere slechts ongeveer één jaar gearbeid heeft. Zóó stelt men het dan ook nog al eens voor. Na een tijd in Galilea te hebben gewerkt, ging Jezus tegen het Paascheest op naar Jeruzalem, waar het conflict met de Farizeën kwam, dat met de kruisiging eindigde. Nu is heel deze voorstelling van zulk een korten arbeidsduur en één Paaschreis naar Jeruzalem onhoudbaar. Een woord als Matth. 24:37, waar de Heere zegt, dat Hij Jeruzalem's kinderen menigmaal heeft willen bijeen vergaderen, toont reeds aan, dat Hij meermalen in Jeruzalem is geweest.

Hoe vaak echter dat is geschied, en hoe lang de Heere heeft gearbeid, is alleen uit het vierde Evangelie op te maken. Johannes toch vermeldt gelijk reeds boven is aangewezen, de verschillende feesten, ter gelegenheid waarvan Jezus in Jeruzalem kwam. Niet alsof het er hem om te doen was, den tijd van 's Heeren ambtsbediening nauwkeurig aan te geven. Zijn chronologie is meer onwillekeurig gevolg dan opzettelijk en welbewust doel. De feesten zijn hem de knooppunten, waaraan hij telkens het verhaalde verbindt.

En wanneer dan mag worden aangenomen, dat het „feest der Joden“, 5:1, ook een Paascheest was, dan merken we, dat telkens aan de Paascheesten nieuwe stukken als 't ware worden aangehaakt.

Het gehele Evangelie is georiënteerd naar het Paascheest en het Paaschlam. Achteraf, a posteriori, stelt ons dat in staat, te bepalen, dat het optreden des Heeren, aangevangen omstreeks Januari (vandaar, dat de oude kerk den Doop des Heeren herdacht op het z.g. Epiphaniëfeest, 6 Januari), eindigde bijna drie en een half jaar later, op het vierde in die periode vallende Paascheest.

Voor dat onwillekeurig gevolgde chronologisch resultaat, danken wij God, die het ons gaf, zonder dat Johannes het bedoelde of vermoedde. Maar daarna herinneren wij ons weer, dat een Evangelie geen chronologisch reordende biografie is, maar „blyde boodschap“.

En in deze enkele gegevens hooren wij reeds haar eerste klanken, door heel dit Evangelie heen: „Zie, het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt“.

C. BOUMA.

UIT DE SCHRIFT.

Retraite.

En Hij zeide tot hen: Komt gijlieden in eene woeste plaats hier alleen; en rust een weinig. (Markus 6:31).

De discipelen hebben het zoo druk gehad. De Meester had hen uitgezonden in den dienst van Zijn Koninkrijk, en zij waren het land doorgegaan en hadden alom het Evangelie verkondigd. Met grooten ijver waren zij voor hun taak beziel geweest; zij hadden de duivelen uitgeworpen, en de kranten gezond gemaakt; alles in hen had zich gespannen tot hun taak. En in opgelatenheid komen ze terug, en brengen verslag uit van den verrichten arbeid.

Jezus hoort hen aan, en — als een trouw Verzorger — ziet Hij hen ook aan. Hij ziet hen in hun ziel, en bemerkt, dat ze uit het geestelijk evenwicht zijn. Zij hebben aldoor gewerkt, gewerkt, gegeven, gegeven; in hoogen ijver, dag aan dag, zich uitgeput in betoon van kracht. En dat vraagt herstelling van het evenwicht. Als zij het zélf nog niet gevoelen, zal de Meester het wel voor hen inzien. De akker, die maanden lang zijne vrucht hooft, moet ook weer rusten en op krachten komen; hij moet weer ontvangen, in plaats van géven.

Zóó de discipelen; zij, de arbeiders, moeten nu zélf beaard worden; zij, de uitdeelaars van de krachten des Koninkrijks, moeten nu zélf door die krachten weer beïnvloed worden; de predikers van den Christus moeten nu op hun beurt aan Christus' voeten zitten.

En daarom onttrekt Jezus hen eene wijle aan het drukke publieke leven, om hunne ziel in te leiden in den voor hen zoo hoognoedigen intiem omgang met Hem. „Komt gijlieden in eene woeste plaats hier alleen, en rust een weinig.“

* * *

Zijn wij in evenwicht? Wij, Gereformeerden? Wat hebben we gewerkt! In de laatste tientallen van jaren ging onze belangstelling en arbeid uit naar allerlei gebied. In zending en school, in staatkunde en evangelisatie, in maatschappij en gezin, — waar zagen we al niet onze taak liggen? We gingen uit in den dienst van Gods Koninkrijk, gelijk de discipelen, om het Evangelie te prediken, de onreine geesten uit te werpen, het kranke te genezen. Heerlijk is er in de gunst Gods gewerkt, en wordt er nóg gewerkt. Onze tijd is een tijd van hoog opgevoerde arbeidsinspanning in het Godsrijk; vereenigingen, gebouwen, de pers — zij leggen er getuigenis van af. En het is alles zeer wel; Christus had ons gezonden.

Maar zijn wij nog in evenwicht?

We hebben gegeven, gegeven; — zijn we ook blijven ontvangen? Het publieke leven zag ons overal; — is de verborgen omgang met God gebleven? Zijn wij bij al onzen openlijken arbeid, ook telkens in heilige intimiteit gezeten geweest aan de voeten van Jezus? Is het Gereformeerde leven en bewustzijn in evenwicht gebleven? Wij zijn menschen, en moeten daarom bedacht zijn op de neiging tot eenzijdigheid; zoo licht wordt in het geestelijke de eene schaal bevrucht boven de andere. Ook eene kerk in haar geheel, ook eene groote groep Christenen gezamenlijk mag de bede wel zeggen: „Zie of bij mij een schadelijke weg zij!“ We hebben soms terecht getoond tegen het „hoekske“ en het „boekske“; — we verloren ze toch niet te ver uit het oog? zoodat ze zich nu wreken in hen, die rechts en links — ja, rechts en links — van ons vervreemden? Als de discipelen bij hunne hooge werkzaamheid noodig hadden met Jezus „eenzaam en gemeenzaam“ te zijn, laten wij dan gewaarschuwd zijn; wij kunnen het teedere, verborgen zielsverkeer met den Heere Jezus niet missen. De rank draagt eenzijdig den druiventros, aan het andere einde hecht zij zich behoeftig en innig in het weefsel van den wijnstok.

Zoeken wij toch voor elk gebied deze levende inhechting in den Christus. Achter allen arbeid in het Koninkrijk Gods moet het mystieke leven schuilen. De discipelen gingen tot hun arbeid van Jezus uit, en zij kwamen van hun arbeid bij Jezus terug; dat laatste is even noodig als het eerste. Zijn wij getrouw geweest in dat laatste? Komen wij nog altijd met onzen Christelijken arbeid bij Jezus terug? Dat is de ware retraite; dat we ons weer bij Hem terugtrekken en afzonderen, om met Hem alleen te zijn. Hij is onze Heelmeester; Hij moet ons verkwikken en toespreken, in Zijne persoonlijke gemeenschap ons opnemen en Zijn Geest in ons laten werken, aan Zijne voeten ons brengen met het „rust een weinig“.

* * *

Het kan wel zijn, dat de Heere Jezus daarvoor eene „woeste plaats“ noodig acht; het is geen ongewone handwijze van Hem. In het persoonlijk leven kan het jarenlang soms zoo druk zijn; we lijden voort; de zorgen van onze zaken, van ons

gezin, van ons ambtelijk werk, ze dulden geen stilstand, geen tijd van bezinning; — totdat een ziekbed komt, een tegenslag, eene ramp. Het is de woeste plaats. Jezus heeft haar noodig geacht. Het is er niet aangenaam; doch als Hij er met ons is, is het er goed. Hebben onze krachten en beproefden er Hem reeds ontmoet? Hebben zij reeds verstaan, dat Hij gezegd heeft: „komt gijlieden in eene woeste plaats hier alleen, en rust een weinig“?

En in het gemeenschappelijk leven, in den veelvuldigen arbeid in Gods Koninkrijk, — het zou ook daar niet voor het eerst zijn, dat de Heere de woeste plaatsen gebruikte om de zijnen weer eens met Hem alleen te doen zijn.

Zoo wij Hem daar dan maar mogen ontmoeten, en in Hem alleen weer alles vinden, — het zal er goed zijn, en wij zullen er gesterkt en vernieuwd weer uit voortkomen.

II.

v. A.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

De zonde tegen den Heiligen Geest.

I.

Een onzer lezeressen deed me een serie vragen over het zondigen tegen den Heiligen Geest: waarin het bestaat; waarom het onvergeeflijk is; waaruit men weten kan, of men er aan schuldig is; of, te weten, dat hij er aan schuldig werd, een zondaar in dit leven niet hopeloos rampzalig moet waken; en nog enkele andere, die met deze verband houden.

De vraagster sprak daarbij de vrees uit, dat haar vraag, als van exegetischen aard, misschien niet vatbaar was voor beantwoording onder de rubriek „Geestelijke Adviezen“.

Die vrees was inderdaad niet ongegrond. Formeel zou ik haar misschien ter zijde moeten leggen.

Toch doe ik het niet.

Daarvoor weet ik te goed, wat achtergrond van geestelijke benuwning de vraag naar de zonde tegen den Heiligen Geest vaak heeft. En al bleek me daarvan niets in den brief der inzender, meen ik om die reden toch goed te doen met haar te beantwoorden.

Misschien kan het anderen, die in deze aanvechting zijn, van dienst wezen, en — er is 'ók een spreekwoord, dat voorkomen beter is dan genezen.

Laat ik dan beginnen met wat ook de hoofdvraag was in 't schrijven dat ik ontving: wat we onder de zonde tegen den Heiligen Geest hebben te verstaan.

DE zonde tegen den Heiligen Geest.

Ik druk me opzettelijk zoo beperkend uit. Niet om daarmee te zeggen, dat er slechts één bepaalde vorm is van deze onvergeeflijke zonde, maar om te verstaan te geven, dat niet elke zonde tegen den Heiligen Geest onder het vonnis van onvergeeflijkheid valt, en dat de zonde, die op geen vergeving hope laat, mag ze ook al in verschillende vormen kunnen optreden, toch altoos en overal één en hetzelfde karakter vertoont.

In dat karakter wordt ze ons het scherpst geteekend door het woord van onzen Heere Jezus Christus, in Matth. 12:31 en 32, Marcus 3:28—30, en Lukas 12:10, dat alleen met zooveel woorden spreekt van „zondigen tegen den H. Geest“, en waaraan we daarom bij deze zonde steeds het allereerst denken.

Wie nu deze schriftuurplaatsen in zijn Bijbel opslaat, ontdekt, dat de Heere Jezus Christus daar onvergeeflijk noemt niet elke zonde, niet elk weerstaan en elk bedroeven van den Geest Gods, maar dat Hij dit vonnis uitsluitend spreekt over de zonde van lastering van den H. Geest. En wie daarbij dan let op het verband, bemerkt, dat Jezus bij dit lasteren denkt aan die uiterste blasphemie, waarmee men, uit onwil om den H. Geest te geven de eere van zijn werk, waar het zich toch kennelijk en overtuigend aandient, tegen alle licht en betrouwen in, en uit pure lust om den Geest te smaden, aan Satan toeschrijft wat de Geest des Heeren wrocht.

Wat Jezus aanleiding gaf dit ontzaglijke woord te spreken, was, naar Mattheus en Marcus ons omstandig verhalen — Marcus legt er aan 't slot van Jezus' woord nog éénmaal hoorbaren nadruk op — der Joden lastering tegen Jezus, dat Hij de duivelen uitwierp door Beelzebub, den overste der duivelen.

Dat Jezus metterdaad duivelen uitbande, konden ze niet loochenen. Pas nog waren ze, in de verlossing van een bezelene, er getuige van geweest. Doch liever dan te erkennen, dat Jezus daarin openbaar werd als een knecht des Heeren, als de Gezalfde Gods, die in de kracht des Geestes het Rijk des duivels kwam verbreken, schreven ze deze heerlijke openbaring van het koninkrijk Gods aan een werking van Satan toe.

Zoo deden ze niet uit onkunde, zoo spraken ze niet in dwaling, maar zoo gaven ze vóór te oordeelen, enkel en alleen uit vijandschap tegen Jezus, puur uit onwil om Hem als den Christus Gods te erkennen.

Jezus zelf toont hun onwil te doorzien, door de grove onredelijkheid van hun beweren in 't licht te stellen.

En het met voete de bekende den Heili

Hij zegt: Hij laat g Hem-zélf hoe ze, H boozen n Gods doo

En, — verharding voor hen zijn op v

Duidel vonnis zonde t over die o bij men w persoon e van „Sats

We ver in hoever Johannes staan van 6 gewaag deron vor Zulk een

Doch w is uit Jez tegen den weten in, waarbij a schen des wischt.

In een te maken is, en oc

Vreelan

In „De Onze Vad

In over nomen in m king. kijk o ste ge

Ook o taat) g zangen 113) als besproke goed dat gemeente thans ge zijn gevo Evangelis onwettig geworden

De van i Dit groot huis onges niets hebba Dath leden eerst ja m ander Natic op v onzer

Sinds allerlei de Geze echter o En voor werp ni oogpunt heid. In mogen

19 de E rech tigd 30 naar niet sche 39 't w voor 40 rum

1) Di van de

alden geen
totaal een
op. Het is
lig geacht,
er met ons
ten en he-
n zij reeds
zijden in
n weinig"?
den veel-
het zou
de Heere
nen weer

ontnoeten,
het zal
vernieuwd

v. A.

rie vragen
est: waarin
s; waaruit
dig is; of,
een zon-
zalig moet
deze ver-

es uit, dat
misschien
onder de

d. Formeel
en leggen.

grond van
londe tegen
ik me daar-
leen ik om
te beant-

te aanvech-
is ook een
n genezen.

de hoofd-
g; wat we
est hebben

uit. Niet
n bepaalde
maar om

onde tegen
van onver-
e op geen
a verschil-
altoos en
poot.

therpst ge-
eere Jezus
us 3:28—
veel voor-
H. Geest",
steeds het

zijn Bijbel
ristus daar
t elk weer-
ods, maar
r de zonde
wie daarbij
Jezus bij
lasphemie,
st te geven
h kennelijk
t en beter-
te smaden,
es Heeren

ijke woord
larcus ons
aan 't slot
nadruk op
Hij de dur-
verste der

nde, kon-
ze, in de
n geweest
arin open-
o, als de
eestes het
en ze deze
Gods aan

o spraken
e voor te
hap tegen
Christus

zien, door
i in 't licht

En het is tegenover dit, alle lastbare waarheid met voeten tredend, booze opzet, dat Jezus dan de bekende waarschuwing voor de zonde tegen den Heiligen Geest laat hooren.

Hij zegt niet, dat de Joden haar reeds bedreven. Hij laat gelden, dat ze met hun lastering alleen Hem-zelf bedoelen te treffen. Maar Hij toont hun, hoe ze, Hem aldus lasterend, er aan toe zijn, in boozen moedwil te smaden den Heiligen Geest Gods door wiens kracht Hij zijn wonderen deed.

En, — zoo betuigt Hij hun, — zoo ze, in uiterste verharding des harten, daartoe kwamen, zou er voor hen in der eeuwigheid geen uitzicht meer zijn op vergeving.

Duidelijk is derhalve, dat Jezus zijn ontzaglijk vonnis van onvergeeflijkheid niet spreekt over elke zonde tegen den Heiligen Geest, maar uitsluitend over die opzettelijke en boosaardige lastering, waarbij men welbewust en tegen alle beter-weten in, den persoon en het werk des Geestes het brandmerk van „Satanisch" opdrukt.

We verdiepen ons nu niet in de vraag, of en in hoever ook de „zonde tot den dood" waarvan Johannes spreekt in 1 Joh. 5:16, en het weerstaan van den Heiligen Geest, waarvan Hebreë 6 gewaagt, moet gehouden worden voor een bijzonderen vorm van de zonde, waaraan Jezus dacht. Zulk een onderzoek zou ons te ver voeren.

Doch wat men daarvan ook oordeele — zooveel is uit Jezus' Woord toch duidelijk, dat de zonde tegen den Heiligen Geest steeds is een tegen beter-weten-in, tot het uiterste smaden van den Geest, waarbij alle grens tusschen God en Satan, tusschen den Heilige en den onheilige wordt uitgesplitst.

In een volgend nummer zal ik pogen duidelijk te maken, waarom juist deze zonde onvergeeflijk is, en ook de overige vragen beantwoorden.

Vreeland.

FERNHOUT.

PERS-SCHOUW.

Het Onze Vader.

In „De Hervorming" schrijft prof. Oort over het Onze Vader. Hij begint zoo:

In 1916 gaf ik in „De Hervorming" een artikel over dit gebed, het volgende jaar onveranderd opgenomen in „Uit de prediking van Jezus". Evenals in mijn „De Bergrede", preekt ik het zonder beperking. Thans heb ik er een veel minder gunstigen kijk op, vind het volstrekt niet „het allervolmaaktste gebed", zooals het dikwerf genoemd wordt.

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

CVL.

Ook over den Eeredienst was in het Tractaat¹⁾ gehandeld, en daarbij de dusgenaamde Gezangenkwestie (zie De Heraut nr. 110—113) als een kerkelijke kwestie van ernstig belang besproken. Nu liet Dr. Kuypers de vraag, of het goed dan wel niet goed zij, bij den eeredienst der gemeente naast de Psalmen ook liederen te zingen, thans geheel in het midden. Alleen sprak hij als zijn gevoelen uit, dat de invoering der dusgenaamde Evangelische Gezangen kerkrechtelijk in elk opzicht onwettig was en dusver nog nimmer gewettigd was geworden.

De tegenbedenking, dat men dan ook de Psalmen van Datheen nog zou moeten zingen, gaat niet op. Dit toch is een quaestie van uitvoering, die het groote beginsel, of men bij den zang in het Godshuis al dan niet aan het Woord Gods gebonden zij, ongedoerd laat. Dat groote beginsel: „In Gods huis niets anders dan Gods Woord ook in uw lied!" hebben onze wettige Synoden, op voorgang van Datheen en Marnix beiden, met beslistheid beleden; ook tegenover de Remonstranten, die het eerst gezangen eischten. En zulk een beginsel kan, ja moet zeer zeker, als het naar den Woord Gods anders blijkt te zijn, door een latere Synode-Nationaal veranderd; mits dan die verandering maar op wettige wijze geschiede, en niet, gelijk ten onzent, door onbevoegden plaats grijpt.

Sinds ontving De Heraut keer op keer uit allerlei streken van ons land allerlei vragen over de Gezangenkwestie. Het was voor de redactie echter ondoenlijk al deze vragen te beantwoorden. En voor een opzettelijke behandeling van dit onderwerp uit theologisch, historisch en kerkrechtelijk oogpunt ontbrak het dusver aan schoone gelegenheid. In nr. 372 verzocht Dr. Kuypers daarom te mogen volstaan met dit vijftal opmerkingen:

1°, dat, om redenen, in het Tractaat van de Reformatie der kerken opgegeven, kerkrechtelijk het gebruik van Gezangen niet gewettigd is;

2°, dat het gebruik van Gezangen, hier te lande, naar luid der onbetwistbare gegevens der historie, niet van gereformeerden, maar eer van Arminianen oorsprong is;

3°, dat het verzet tegen het gebruik der Gezangen, 't welk tot de troebelen der scheiding voerde, ons voorkomt plichtmatig te zijn geweest;

4°, dat men o. i. het best doet, door zonder eenig rumoer gebruik te maken van de ons thans ge-

de bezwaren van den hoogleeraar worden op velerlei wijze toegelicht. Van den aanhef (de „aanspraak", zeggen wij) lezen we dit:

De aanhef luidt bij Matthëus: „Onze Vader, die in de hemelen zijt", bij Lucas alleen „Vader". Trekkende benaming, niting van eerbied en vertrouwen. Doch de toevoeging „die in de hemelen zijt" behoort bij de oude, geheel veronderdeelde denkwijze over God. Hij is voor ons niet een Heer, die ergens buiten de wereld troont en van uit den Hemel der menschen lot bestiert; Hij is voor ons de allenbezielende Geest, die overal rondom ons en in ons woont.

Ook over de vierde bede, die nog steeds een twistappel der exegeten is, wil prof. Oort anders gesproken zien, dan de meesten doen:

Nu komen wij aan onze persoonlijke belangen. Eerst de tijdelijke. „Geef ons heden ons brood voor morgen" of, zooals Lucas het, gepaster, heeft: „Geef ons elken dag ons brood voor den volgenden". De zegswijze „dagelijks brood" is afkomstig uit de Latijnsche vertaling die aan die van Hieronymus, de Vulgata, voorafging, en deze kerkvader behield haar in Lucas, waar hij „panem quotidianum" schreef; in Matthëus verving hij het door „supersubstantialem", „overwezenlijk", zooals de Nederlandsche Roomsche overzetting, die van Morentoff, heeft — waarmee geestelijk brood bedoeld wordt. Dat het alleen hier voorkomende Griekische woord „van morgen" beteekent wordt door Hieronymus zelf geleerd, daar hij tweemaal schrijft: in het Evangelie dat heet: naar de Hebreë heb ik in plaats van „overwezenlijk brood" gevonden: „demahar", dat is „van morgen"; zoodat de zin is: geef ons het brood van morgen, dat is van de toekomst, heden. — „Demahar" is Arameesch, de taal die Jezus en zijn volgers spraken. — De bede: geef ons elken dag ons brood voor den volgenden — past voor iedereen.

En het allerscherpst komt hij in verzet tegen de zesde bede. Men hoore:

„Leid ons niet in verzoeking." Had Jacobus het oog op deze bede en keurde hij haar af, toen hij schreef (1:13): „Niemand zegge, wanneer hij in verzoeking komt, dat hij door God verzocht wordt; want God wordt door het booze niet in verzoeking gebracht en brengt zelf niemand in verzoeking"? Het kan zeer wel zijn; in zijn omgeving zal het Onze Vader wel en als gemeentegelied en voor persoonlijke godsdiensttoefening in gebruik zijn geweest, en Jacobus was, getuige zijn bestrijding der Paulinische leer over het geloof, niet bevreesd te zeggen wat hij afkeurde in zijn Christelijke omgeving. Nu, hij had gelijk. Men kan de uitdrukking: „leid ons niet in verzoeking" wel goedpraten, zoo-

wordene vrijheid, om de Gezangen niet te gebruiken;

en 5°, dat de strijd over de Gezangen, nu de dwang wegviel, van te ondergeschikt belang is, om er de herten der broederen om te verkoelen, of er de kerken om te verdeelen.

Ds L. Schouten Hzn te Utrecht, die reeds in 1879 den Gezangenhaat een der kankersoorten had genoemd, waaraan de Hervormde Kerk, met name op de Veluwe, leed, achtte dit vijftal opmerkingen van zulk een verderfelijke strekking voor de gemeente, en in zulk een flagranten strijd tegen hetgeen en de liefde tot den Heere Jezus Christus en de hulde, Hem ten allerduurste verschuldigd, gebod, dat hij van stonden aan voor genoemd weekblad bedankte. Een maand later verzocht hij echter De Heraut weer geregeld te mogen ontvangen, hartelijk ingenomen als hij was met de in het nr. van 8 Maart voorkomende recensie van „de kritische beschouwing van Israël's geschiedenis, door Dr J. H. Gunning J. Hzn. Dankbaar voor dezen ommekeer bij Ds Schouten schreef toen Dr. Kuypers, nr. 377:

o, Dat nu heel de irenische pers eens toonde, dat ze werkelijk voor Gods heilig Woord warm is, en deze Gezangenquaestie eens varen liet, en zich nu eens kloek uitsprak over de Valetons en Wildeboers en Gunnings! Helaas, de kerken in deze landen weten nog niet half, hoe ver ze reeds van den Heere zijn afgeleid.

Intusschen, dat Dr. Gunning J. Hzn een onrustwekkend geschrift over de Heilige Schriftuur uitgaf, liet de irenische pers koud, maar en de Wageningen, en het Doetinchemsch Weekblad en de Sprokkelaar konden niet nalaten hun groote blijdschap te betuigen over het feit, dat Dr. Hoedemaker, hoogleeraar aan de Vrije Universiteit, op Zondag 1 Maart 1885 in zijn vroegere gemeente Veenendaal, bij het opgeven van een gezangvers, had laten uitkomen, dat hij in deze niet harmonieerde met De Heraut (nr. 377).

Naar aanleiding van het vijftal opmerkingen van Dr. Kuypers schreef Ds Schouten een Open Brief aan een Vriend, gevolgd door een brochure aan Dr. Kuypers: Hebben de Gezangen regt van bestaan in onze Kerk? Ook verscheen in datzelfde jaar 1885 te Middelburg: Een winteravondgesprek over de Evangelische Gezangen. Voorts lichtte J. J. van der Grint, lid van het Amsterdamsche Kiescollege, de gezangenkwestie op zijn wijze toe in: De Aanvalen op het gebruik der Gezangen afgeslagen. En Ds D. Boonstra van Renkum schreef: Terverantwoording, een woord over de Gezangen.

Dr. Kuypers bleef echter van oordeel, dat elk

als ik ook indertijd deed, maar zij is zeer onjuist. Meer dan een kerkvader heeft de vrijheid genomen haar te wijzigen: Marcion en Hilarius van Poitiers schrijven: „duld niet dat wij in verzoeking geleid worden" en „verlaat ons niet in de verzoeking, dat wij niet kunnen uithouden"; en weinige jaren geleden is nog een andere lezing aan het licht gekomen in een Nederlandsche vertaling van Talmus. Dit was een Syriër uit de tweede eeuw, die uit de vier Evangelien die op weg waren kanoniek te worden een geheel maakte, „diatessaron" genoemd; een paar eeuwen is het in vele Syrische gemeenten het eenige Evangelie geweest, totdat de voorstanders der kerkelijke eenvormigheid het met geweld aan die gemeenten ontnamen en door de vier toen kanoniek gewordene vervangen hebben. De Syrische tekst is dientengevolge verloren gegaan, doch is in een paar vertalingen bewaard gebleven. Een nieuwe is in Luik gevonden en wordt nu ijverig bestudeerd. Welnu, dit handschrift geeft Matth. 6:11 aldus weer: „en boghef ons uit in onzen koringhen". Hoe de schrijver van dat handschrift daaraan kwam, weten wij niet; maar deze bede past ons. Verlaat ons niet in onze verzoeking — dat te bidden is maar al te noodig, daar wij zwak zijn, en hierbij behoort wat er op volgt en Lucas niet heeft: „maar verlos ons van den Booze"; alleen den Booze vernielden wij niet als wij van harte bidden; wij gelooven niet in een Duivel, die ons verleidt, maar zeggen Jacobus na (1:14): „ieder mensch wordt in verzoeking gebracht wanneer hij door zijn eigen begeerlijkheid wordt meegesleept en verlokt."

Het valt niet te verwonderen, dat tegen deze opmerkingen verzet komt. De auteur sprak zelf uit, daarop te rekenen. Dr J. H. Gunning J.Hzn. schrijft in „De Rotterdammer":

Alle huide voor dien onvermoeden geleerde, nu al een eind in de tachtig, en nog frisch en leug van geest als een halve eeuw geleden. Maar het is voor mijn gevoel of die eerlijke, vrome man geen dag kan leven zonder een paar Filistijnen en Amorieten te verdelgen. En nadat hij zowat alle orthodoxe vijanden der waarheid vernietigde, loopt hij het kamp zijner eigen geestverwanten rond om ook daar elk restant van conservatisme en dogmatisme weg te bezemen.

Ook het „Onze Vader", zooals wij dat kennen, vindt geen genade meer in zijn oogen. Aan het Onze Vader, zooals het in de Statenvertaling van Matthëus luidt, zijn wij van kindsbeen gewend; het klinkt zoo liefelijk; wanneer het van den kunsel tot ons komt, worden wij er aanstonds goed door gestemd; ons van elk woord er van rekenschap te geven, daaraan hebben wij geen behoefte — maar ondertusschen, de natuur gaat bij dezen man „der" wetenschap boven de leer,

debat over de Gezangenkwestie op dit oogenblik zedelijk ongeoorloofd was, omdat daardoor juist bevorderd zou worden, wat hij thans liefst gemeden zag, t.w. een splitsing der geesten op een punt, dat o. zoo ver van het centrum lag (nr. 377).

Slechts één beding daarbij voegend, t.w. dat men ook aan den schrijver van De Heraut zijn vrijheid late. Want wat schrijver dezes betreft, hij hem staat het vast: Zoo hij optreedt zal hij zelf geen gezangen meer opgeven¹⁾ en zit hij in de kerk neder, dan neemt hij de vrijheid, om al geeft ook de zuiverste prediker ze op, ze niet mee te zingen (nr. 378).

Als curiosum volge hier nog een advertentie, uitgeknijpt uit De Standaard van 19 Juni 1885:

Met het oog op den in de laatste maanden weer opgewekten gezangenhaat, bericht de ondergeteekende aan besturen van evangelisatie, waarin hij van tijd tot tijd optreedt, dat hij voortaan nergens meer kan prediken waar men geen gezangen wil zingen.

Evangelisatie, die tegen gezangen zijn, gelieven hem van zijne belofte te ontslaan om in hun midden op te treden.

A. J. WESTHOFF.

Over de Gezangenkwestie schreef Dr. Kuypers later nog in De Heraut nr. 962.

In Onze Eeredienst (1911) erkende hij echter rondweg, dat de leuze „in Gods huis niets dan Gods Woord, ook in uw lied", niet het groote beginsel was, dat tot het uitsluitend gebruik der Psalmen leidde, maar dat men, lettende op de ont-aarding van het lied in de Roomsche Kerk, op het exclusieve zingen der Psalmen gekomen is, en dat eerst van achteren theoretisch verdedigd heeft met de bewering, dat in de Kerk alleen gezongen mocht worden, wat ons vóórgezongen was in de Heilige Schrift. En in De Heraut, nr. 1836, ging Dr. Kuypers nog verder en schreef:

Het is te betreuren, dat we slechts 'leene lied: „o Groote Christus, eeuw'g Licht" hebben, om in onze tempelzangen rechtstreeks tot den Christus op te heffen. Men moest den gezangenbundel wel uithangen, daar hij door onbevoegden ons opgedrongen was, en er zoo menige misgreep in te betreuren viel. Maar hoe moeilijk 't ook zijn moge, om wat men toen misging te herstellen, 't hoft lijd toch een leegte voor ons gevoel, dat het lied der eere en des danks niet meer in volten toon aan Jezus kan worden opgedragen. 't Laat den liefdedrang voor Jezus onvoldaan.

Zie voorts het artikel Psalmberijming in De Heraut, nr. 482, waar Dr. Kuypers de voor velen onbegrijpelijke uitspraak deed: „Marnix rijmde, Datheen zong"; nader toegelicht in nr. 495.

¹⁾ Vroeger deed hij het zelf geregeld.

¹⁾ Dit artikel behoort nog onder nr. 79: Tractaat van de Reformatie der Kerken.